

# DINAMICA ȘI STRUCTURA ANTREPRENORIATULUI ÎN ECONOMIA NAȚIONALĂ

**COREȚCHI BORIS**

*doctor în științe economice, conferențiar universitar, USM*

**MOROI ELENA**

*doctor în științe economice, conferențiar universitar, UASM*

**REZUMAT:** În acest articol științific este analizată dinamica și structura antreprenoriatului în economia Republicii Moldova ca o forță motrică a economiei naționale. Baza analitică sunt întreprinderile mici și mijlocii care reprezintă piatra de temelie a sustenabilității dezvoltării economiei naționale, deoarece ele au cele mai mari contribuții la crearea noilor locuri de muncă, stimularea concurenței, favorizarea inovațiilor și tehnologiilor. Prezența acestui sector asigură dezvoltarea economică, stabilității acesteia, creșterii mobilității și adaptabilității economiei naționale la condițiile fluctuante de ordin intern și extern cât și a securității naționale. Scopul businessului mic și mijlociu constă în modificarea condițiilor concurențiale și adaptarea lor la cerințele pieței internaționale și a competitivității producției, combinând calitatea factorilor lor de producție la natura și accelerarea schimbărilor economice. Totodată evidențind care este structura întreprinderilor mici și mijlocii pe principalele genuri de activitate cât și importanța lor în activitatea economică a statului.

**CUVINTE CHEIE:** *business, concurență, securitate economică, activitate economică, profit.*

**ABSTRACT:** In this scientific article is analyzed the dynamics and structure of entrepreneurship in the Moldovan economy as a driving force of the national economy. The analytical base is represented by the Small and Medium-sized enterprises that are the cornerstone of sustainability of the national economic development, because they have the biggest contribution in the creation of new jobs, encouragement of the innovation and technology. The presence of this sector ensures the economic development and stability, the increase of mobility and adaptability of the national economy to the fluctuating internal and external conditions as well as national security.

The purpose of the Small and Medium-sized business consists in the modification of the competitive conditions and their adaptation to the requirements of the international market and the competitiveness of production, combining the quality of the production's factors to the nature and acceleration of the economic changes. At the same time, it highlights the structure of Small and Medium-sized Enterprises on the main types of activity and their importance in the economic activity of the state.

**KEYWORDS:** *business, competition, economic security, economic activity, profit.*

Antreprenoriatul se manifestă în economie sub o multitudine și diversitate de forme, cu rezultate foarte diferite care nu se reflectă doar în bunăstarea economică și financiară. În aceeași măsură, antreprenoriatul este corelat cu progresul tehnologic, crearea locurilor de muncă și reducerea inechităților sociale sau cu problematica de mediu.

În ceea ce privește mediul de afaceri, Republica Moldova este departe de valorile europene, deși a progresat de-a lungul anilor în asigurarea unor condiții prielnice unui mediu antreprenorial stimulat. Republica Moldova se situează pe locul 63 din 189 de state incluse în clasamentul țărilor care au cel mai favorabil mediu de afaceri. În pofida dificultăților întâlnite de agenți economici care doresc să inițieze o activitate pe cont propriu în Moldova există persoane care doresc să riște și să lanseze o afacere. Iar numărul doritorilor este mai mare decât în marea parte a țărilor din Europa și o bună parte a statelor din CSI. În Republica Moldova, conform studiului efectuat de Institutul american de Cercetare a Opiniei Publice Gallup, 8% din adulții care încă nu au o afacere, intenționează să creeze una, în următoarele 12 luni.

După calitatea mediului de afaceri Georgia deține poziția 15, Estonia este situată pe locul 17, Letonia - 23, Lituania - 24, Armenia - 45, Belarus - 57 și Rusia - poziția 62. Conform cercetărilor Gallup, intențiile antreprenoriale în aceste țări sunt mai slabe decât în Moldova, între 1-6%, chiar dacă mediul pentru desfășurarea unor afaceri este mai prielnic. În plus, Moldova are o intenție antreprenorială mai puternică decât majoritatea țărilor europene.

Un indicator mai favorabil o dețin doar trei țări europene incluse în studiu: Ciprul și autoproclematele Ciprul de Nord și Kosovo, cu indici între 10% și 18%.

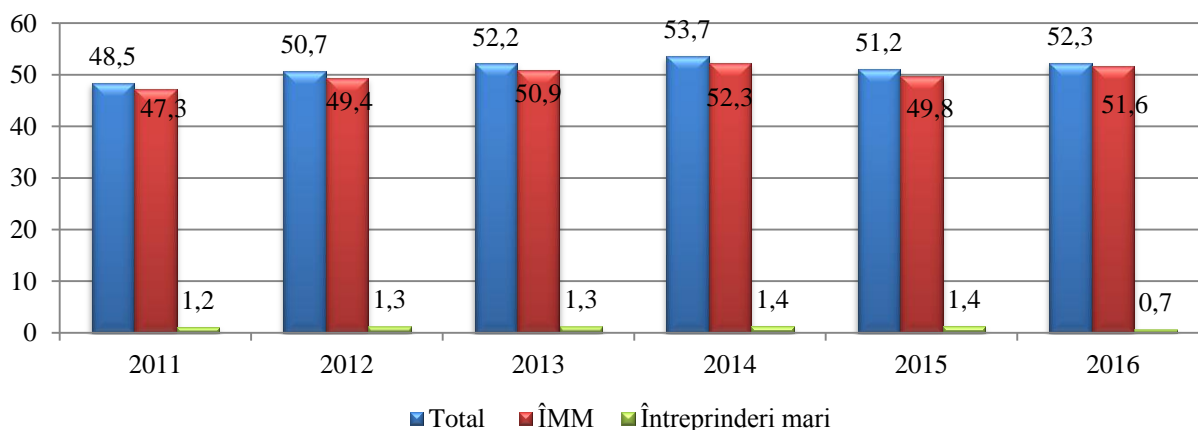
Pentru o bună parte din țări un nivel mai nefavorabil (mai înalt) al performanței mediului de afaceri este corelat cu un nivel mai accentuat (mai înalt) al intenției antreprenoriale.

Altfel spus, țările care au un mediu pentru afaceri mai puțin prielnic sunt mai probabile de a avea un nivel mai mare al intenției antreprenoriale. Conform studiului realizat de institutul Gallup, intențiile de lansare a unei afaceri sunt mai mari în țările mai puțin dezvoltate și unde nivelul de angajare full-time al persoanelor adulte este mai mic. Trebuie precizat că, atunci când există un mediu prielnic afacerilor, se realizează și un nivel mai înalt al angajării în câmpul muncii [3].

În pofida faptului că Republica Moldova a urcat 19 poziții în clasamentul țărilor cu cel mai favorabil mediu de afaceri, unii experți consideră că realitatea este una diferită și că schimbările înregistrate sunt departe de așteptările mediului de business.

Corigențele existente în mediul businessului din Moldova, care se referă la taxe, controale, autorizații, export, forță de muncă necalificată, protecția drepturilor de proprietate, dar nu numai, nu se cer a fi rezolvate doar pentru ca acest mediu prielnic afacerilor să existe [2]. Dar cei responsabili de crearea unui astfel de mediu trebuie să ia în considerare și faptul că avem în țară persoane care doresc și au intenția de a crea și dezvolta afaceri.

Analizând perioada anilor 2011-2016 agenții economici au înregistrat o evoluție pozitivă la toți indicatorii, ceea ce arată că sectorul antreprenorial, în întregul său, este rentabil și contribuie pozitiv la formarea venitului național. Rezultatele cele mai bune au fost înregistrate la categoria întreprinderilor mici și mijlocii a căror număr a crescut de la 47,3 mii la 51,6 mii întreprinderi.



**Figura 1. Evoluția antreprenoriatului în Republica Moldova**

Sursa: elaborat de autori în baza datelor Biroului Național de Statistică din Republica Moldova.

Analizând perioada anilor 2011-2016 agenții economici au înregistrat o evoluție pozitivă la toți indicatorii, ceea ce arată că sectorul antreprenorial, în întregul său, este rentabil și contribuie pozitiv la formarea venitului național. Rezultatele cele mai bune au fost înregistrate la categoria întreprinderilor mici și mijlocii a căror număr a crescut de la 47,3 mii la 51,6 mii întreprinderi.

Antreprenoriatul este considerat de pretutindeni o forță motrică a economiei naționale, întreprinderile mici și mijlocii reprezentând piatra de temelie a durabilității și sustenabilității dezvoltării acesteia. În lume întreprinderile mici și mijlocii sunt numite „coloana vertebrală a economiei” grație celei mai mari contribuții la crearea noilor locuri de muncă, stimularea concurenței, favorizarea inovațiilor și tehnologiilor.

În țările dezvoltate din punct de vedere economic, unde micul business este considerat promotor al dezvoltării economice grație avantajelor pe care le oferă, el cunoaște o dezvoltare accelerată mai ales în domeniile serviciilor și a producerii mărfurilor de larg consum. Întreprinderile micului business sunt mai flexibile și reacționează mai rapid la schimbările mediului de afaceri și la cerințele pieței. Din acest considerent investițiile în micul business aduc venituri mai mari decât investițiile în întreprinderile mari. De astfel, acestea din urmă beneficiază din plin de serviciile întreprinderilor mici și mijlocii și într-un fel sunt dependente de ele.

În Republica Moldova, sectorul micului business a apărut ca urmare a reformelor structurale efectuate în procesul trecerii de la economia centralizată la cea de piață, ceea ce este caracteristic pentru majoritatea statelor în curs de dezvoltare. Pe parcursul acestor ani, micul business din Republica Moldova a atins un nivel de dezvoltare, chiar dacă în același timp se confruntă cu numeroase probleme de ordin financiar, al instabilității legislației, birocrăției excesive și altele.

Urmărind în evoluție dezvoltarea antreprenoriatului în Republica Moldova în comparație cu alte state cu o economie funcțională constatăm că au fost destul de modeste. Astfel, dacă în anul 2011 la 1000 de locuitori le reveneau 13 întreprinderi mici și mijlocii, atunci în anul 2016 cifra a crescut până la 14 întreprinderi mici și mijlocii, pe când în țările din Uniunea Europeană acest indicator oscilează între valori mult mai înalte ajungând chiar și la 70 de întreprinderi mici și mijlocii la 1 000 de locuitori. Deci, creșterea sectorului dat este semnificativă doar la nivel național, pe când pe arena internațională a economiilor de piață funcționale numărul întreprinderilor mici și mijlocii din Republica Moldova rămâne a fi unul extrem de mic [4].

Un alt indicator generalizator care caracterizează nivelul de dezvoltare a antreprenoriatului în Republica Moldova este cota producției întreprinderilor mici și mijlocii în Produsul Intern Brut. Dacă în majoritatea țărilor cu o economie de piață funcțională acest indicator depășește 50%, iar în unele state ajunge chiar și până la 70%, apoi în Republica Moldova pe seama sectorului micului business se creează circa 32% din PIB.

Nivelul redus al acestui indicator încă o dată ne dezgolește rezervele și necesitățile acute de susținere pe care le are sectorul dat pentru o dezvoltare eficientă.

În Republica Moldova, întreprinderile mici și mijlocii dețin circa 98,7 % din numărul total al întreprinderilor din țară și reflectă o creștere stabilă a sectorului atât datorită îmbunătățirii mediului de afaceri, cât și perfecționării cadrului regulator ce ține de activitatea antreprenorială (tabelul 1).

**Tabelul 1. Evoluția ponderii întreprinderilor mici și mijlocii în totalul întreprinderilor din Republica Moldova**

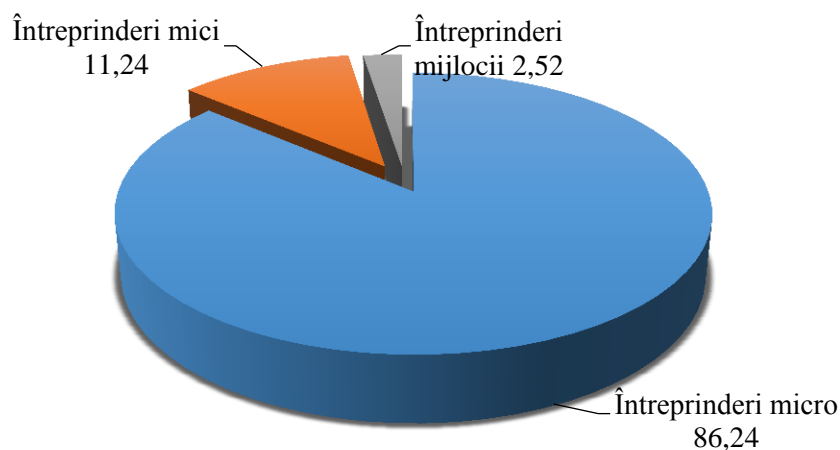
Indicatorii	Numărul de întreprinderi, mii unități					Ponderea întreprinderilor mici și mijlocii în totalul întreprinderilor din Republica Moldova, %				
	2012	2013	2014	2015	2016	2012	2013	2014	2015	2016
Total întreprinderi mici și mijlocii, mii unități, din care:	49,4	50,9	52,3	49,8	51,6	97,5	97,5	97,4	97,2	98,7
- întreprinderi mijlocii	1,5	1,6	1,6	1,6	1,3	3,0	3,1	3,0	3,2	2,5
- întreprinderi mici	9,6	9,9	10,1	10,0	5,8	18,9	19,0	18,8	19,5	11,0
- întreprinderi micro	39,4	39,5	40,6	38,2	44,5	75,6	75,7	75,6	74,5	85,1

*Sursa: elaborat de autori în baza datelor Biroului Național de Statistică din Republica Moldova.*

Analizând datele evoluției ponderii întreprinderilor mici și mijlocii în totalul întreprinderilor din Republica Moldova, relevăm faptul că în anul 2016 numărul

întreprinderilor mici și mijlocii a constituit 51,6 mii întreprinderi, sau cu 1,8 mii întreprinderi (cu 3,61%) mai mult față de anul 2015 și cu 2,2 mii întreprinderi (cu 4,45%) mai mult față de anul 2012, cel mai mult crescând numărul întreprinderilor micro de la 39,4 mii unități în anul 2012 la 44,5 mii unități în anul 2016 sau cu 12,94% în perioada de referință.

Analizând anul 2016, în Republica Moldova ponderea întreprinderilor mici și mijlocii în totalul întreprinderilor a constituit 98,7% , care s-a redus cu 1,2 puncte procentuale față de anul 2012. Cauza principală a fost reducerea ponderii întreprinderilor mici cu 0,5 puncte procentuale și a întreprinderilor mijlocii cu 7,9 puncte procentuale în anul de gestiune față de anul 2012. Întreprinderile micro dețin o pondere însemnată în totalul întreprinderilor mici și mijlocii (figura 2).



**Figura 2. Structura întreprinderilor mici și mijlocii în Republica Moldova în anul 2016**

*Sursa: elaborat de autori în baza datelor Biroului Național de Statistică din Republica Moldova.*

În anul 2016, întreprinderile micro dețin o pondere de 86,24% din totalul întreprinderilor mici și mijlocii din Republica Moldova, ceea ce este cu 9,53 puncte procentuale mai mult față de anul 2015. Ponderea întreprinderilor mici în perioada analizată s-a micșorat de la 19,43% în anul 2012 până la 11,24% în anul 2016, ceea ce nu este deloc benefic pentru economia națională.

Amplasarea teritorială a întreprinderilor mici și mijlocii constituie un proces de complexitate deosebită, deoarece depinde de o mulțime de factori ce acționează direct și se condiționează reciproc, complexitatea amplificată de mutațiile din activitatea economică, în special din agricultură, precum și tendințele ecologiste ce își fac loc într-o măsură tot mai mare.

Astăzi, în lume se manifestă tot mai mult participarea statului în sprijinirea și orientarea întreprinderilor mici și mijlocii, în apărarea acestora împotriva fluctuațiilor pieței, totul grevat pe o componentă majoră de protecție a mediului ambiant.

Având în vedere aceste raționamente, considerăm că în abordarea problematicii de amplasare în teritoriu a întreprinderilor mici și mijlocii trebuie avute în vedere următoarele:

1. necesitatea asigurării securității alimentare a populației;
2. necesitatea protecției mediului ambiant;
3. necesitatea luării în considerare a condițiilor locale (oferta ecologică, conții economice, sociale etc.);
4. necesitatea revigorării întregii activități economice din mediul rural, a celei agricole în special.

Ca urmare a diferențierii condițiilor naturale și a cerințelor economico-sociale din țara noastră, au apărut în decursul perioadei analizate și se pot evalua întreprinderilor mici și mijlocii în diferite regiuni de dezvoltare economică de pe teritoriul țării (tabelul 3).

**Tabelul 3. Distribuția teritorială a întreprinderilor mici și mijlocii în Republica Moldova**

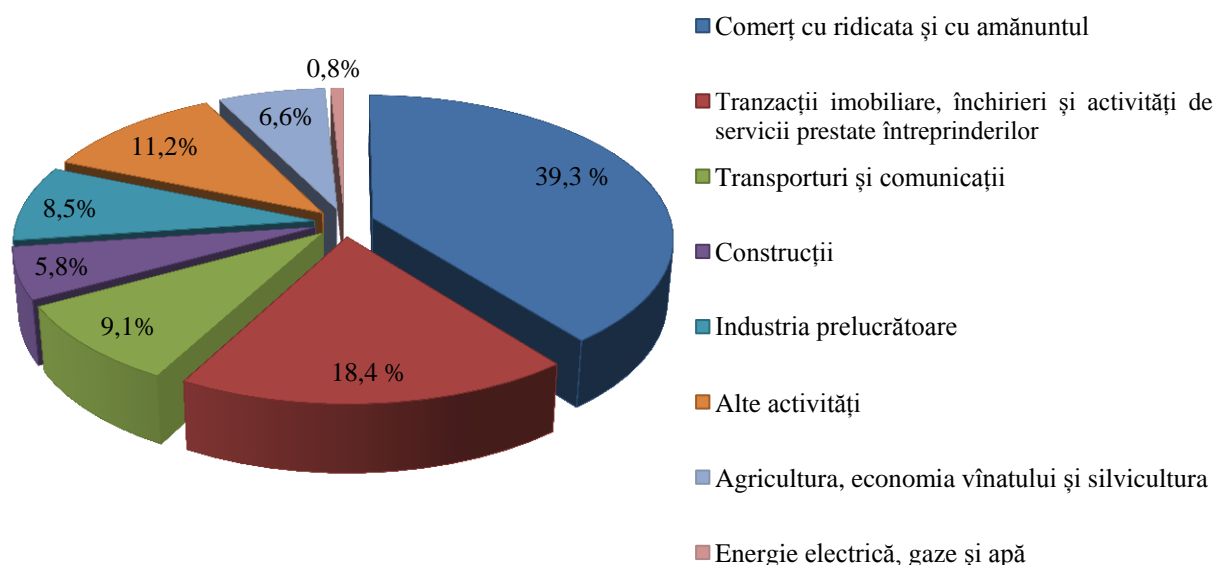
Regiuni de dezvoltare economică	Numărul de întreprinderi, mii unități					Structura, %				
	2012	2013	2014	2015	2016	2012	2013	2014	2015	2016
Regiunea de Nord	5,8	6,0	6,2	6,1	6,3	11,74	11,79	11,85	12,25	12,21
Regiunea de Centru	7,0	7,4	7,7	7,4	7,8	14,17	14,54	14,72	14,86	15,12
Regiunea de Sud	2,5	2,6	2,7	2,6	2,7	5,06	5,11	5,16	5,22	5,23
UTA Găgăuzia	1,4	1,4	1,3	1,3	1,4	2,83	2,75	2,49	2,61	2,71
Municipiul Chișinău	32,7	33,5	34,4	32,3	33,4	66,20	65,81	65,77	64,86	64,73
Total pe republică	49,4	50,9	52,3	49,8	51,6	100	100	100	100	100

Sursa: elaborat de autori în baza datelor Biroului Național de Statistică din Republica Moldova.

Dezvoltarea micului business este sesizabilă, deocamdată, doar în municipiul Chișinău, unde sunt concentrate circa 65 la sută din numărul total de întreprinderi mici și mijlocii. Altele 15,12% din întreprinderi ale micului business sunt înregistrate în Regiune de dezvoltare Centru și 12,21% în Regiunea de dezvoltare Nord. Cea mai mică pondere a întreprinderilor mici și mijlocii o deține UTA Găgăuzia, care are o tendință descendentă în anul 2016 cu 0,12 puncte procentuale față de anul 2012.

De-a lungul perioadei analizate micul business a jucat un rol major în ceea ce privește crearea de locuri de muncă, catalizatori pentru informație, generează capital social pentru dezvoltarea economică, contribuie la diversitatea economică.

Partea preponderentă a întreprinderilor mici și mijlocii își desfășoară activitatea în domeniul comerțului, constituind în anul 2016 circa 20,3 mii unități sau 39,3% din totalul întreprinderilor mici și mijlocii. În industria prelucrătoare au activat 4,4 mii de întreprinderi mici și mijlocii sau 8,5 % din totalul întreprinderilor micului business. Tranzacții imobiliare dețin doar 18,7% din totalul întreprinderilor mici și mijlocii, a căror număr a crescut de două ori față de anul 2012 (figura 3).



**Figura 3. Structura întreprinderilor mici și mijlocii pe principalele genuri de activitate în Republica Moldova în anul 2016**

Sursa: elaborat de autori în baza datelor Biroului Național de Statistică din Republica Moldova.

Implicarea unui număr din ce în ce mai mare de întreprinderi mici și mijlocii în sectorul serviciilor, în perioada de referință, dovedește că acest sector se află în dezvoltare –

proces cu multiple implicații, deoarece în întreprinderile mici și mijlocii din acest sector au loc procese organizatorice complexe, care induc infrastructură performantă, personal calificat și stabilitate pe piață.

### **Concluzii**

În urma analizei dinamicii și structurii antreprenoriatului în economia națională putem concluziona că:

1. Micul business în lume este numit „coloana vertebrală a economiei” grație celei mai mari contribuții la crearea noilor locuri de muncă, stimularea concurenței, favorizarea inovațiilor și tehnologiilor. Astfel, dacă în anul 2011 la 1000 de locuitori le reveneau 13 întreprinderi mici și mijlocii, atunci în anul 2016 cifra a crescut până la 14 întreprinderi mici și mijlocii, pe când în țările din Uniunea Europeană acest indicator oscilează între valori mult mai înalte ajungând chiar și la 70 de întreprinderi mici și mijlocii la 1 000 de locuitori.

2. Cota producției întreprinderilor mici și mijlocii în Produsul Intern Brut în majoritatea țărilor cu o economie de piață funcțională depășește 50%, iar în unele state ajunge chiar și până la 70%, pe când în Republica Moldova pe seama sectorului micului business se creează circa 32% din PIB.

3. În Republica Moldova, întreprinderile mici și mijlocii dețin circa 98,7 % din numărul total al întreprinderilor din țară și reflectă o creștere stabilă a sectorului atât datorită îmbunătățirii mediului de afaceri, cât și perfecționării cadrului regulator ce ține de activitatea antreprenorială. În anul 2016 numărul întreprinderilor mici și mijlocii a constituit 51,6 mii întreprinderi, sau cu 1,8 mii întreprinderi (cu 3,61%) mai mult față de anul 2015 și cu 2,2 mii întreprinderi (cu 4,45%) mai mult față de anul 2012, cel mai mult crescând numărul întreprinderilor micro de la 39,4 mii unități în anul 2012 la 44,5 mii unități în anul 2016 sau cu 12,94% în perioada de referință. Dezvoltarea micului business este sesizabilă, deocamdată, doar în municipiul Chișinău, unde sunt concentrate circa 65 la sută din numărul total de întreprinderi mici și mijlocii.

### **BIBLIOGRAFIE:**

1. Legea privind cu privire la întreprinderile mici și mijlocii: Nr. 179 din 21.07.2016. În: Monitorul Oficial. 2016, nr. 306-313, art. Nr: 651 [accesat 14 septembrie 2016]. Disponibil: <http://lex.justice.md/md/366638/>
2. Aculai E. ș.a. Dezvoltarea întreprinderilor mici și mijlocii: contribuție, provocări și direcții de perspectivă. IEFS, Chișinău, 2012.
3. Crudu R., Cebotari E. Mediul de afaceri în Republica Moldova: constrângeri și perspective. În: „Economica”, nr. 3 (89), 2014.
4. Ușurel L., Balaban E., Iabanji I., Taxe și impozite pentru întreprinderile mici și mijlocii, proiectul ACED/USAID, Chișinău, 2012.
5. Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova. [www.statistica.md](http://www.statistica.md)